64. ročník Matematickej olympiády
2014/2015 *Riešenia úloh IMO*

1. *Konečnú množinu S pozostávajúcu z bodov roviny nazývame vyvážená, ak pre ľubovoľné dva rôzne body A, B z množiny S existuje v S taký bod C, že $|AC| = |BC|$. Množinu S nazývame bezstredová, ak pre žiadne tri rôzne body A, B, C z množiny S neexistuje v S taký bod P, že $|PA| = |PB| = |PC|$.*

a) Dokážte, že pre každé prirodzené číslo $n \geqq 3$ existuje vyvážená množina obsahujúca práve n bodov.

b) Určte všetky prirodzené čísla $n \geqq 3$, pre ktoré existuje vyvážená bezstredová množina obsahujúca práve n bodov.

(*Holandsko*)

Riešenie. a) Najprv popíšeme konštrukciu vyváženej množiny, ktorá pozostáva z párneho počtu bodov. Nech O je stred kružnice, na ktorej ležia navzájom rôzne body C, D, E, A_1, A_2, …, A_k a B_1, B_2, …, B_k, pričom body O, A_i, B_i sú vrcholmi rovnostranného trojuholníka pre každé $i = 1, 2, \ldots, k$ a rovnako aj body O, C, D a O, D, E sú vrcholmi dvoch rôznych rovnostranných trojuholníkov (obr. 1). Overme, že

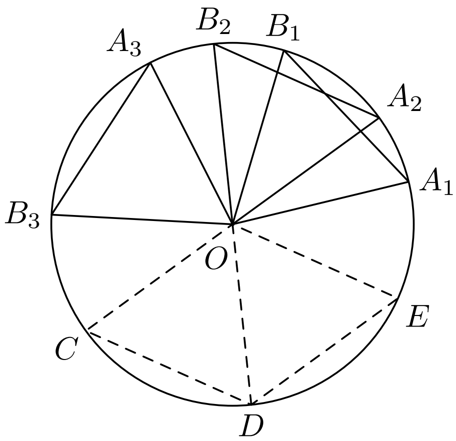

Obr. 1

množina $S = \{O, C, D, E, A_1, B_1, A_2, B_2, \ldots, A_k, B_k\}$ s $2k + 4$ bodmi je vyhovujúca vyvážená množina pre ľubovoľné celé číslo $k \geqq 0$; t. j. že pre ľubovoľné dva rôzne body z množiny S existuje iný bod z množiny S, ktorý je od oboch bodov rovnako vzdialený. Ak sú tie dva body rôzne od O, tak zrejme pre ne vyhovuje bod O, pretože všetky ostatné body ležia na kružnici so stredom v bode O. V prípade, že jeden z vybraných bodov je bod O a druhý je X, hľadaným bodom $Y \in S$ je ten bod, ktorý spolu s bodmi O a X tvorí vrcholy rovnostranného trojuholníka. Takýto bod v množine S existuje a až na prípad $X = D$ je jednoznačne určený (ak $X = D$, tak vyhovuje $Y = C$ aj $Y = E$).

Ak v tejto konštrukcii vynecháme bod E, dostaneme vyváženú množinu s nepárnym počtom vrcholov. Iným príkladom vyváženej množiny pozostávajúcej z nepárneho počtu vrcholov sú vrcholy pravidelného n-uholníka pre $n = 2k + 1$, $k \geqq 1$. Označme túto množinu $S = \{A_1, A_2, \ldots A_{2k+1}\}$. Pre jej ľubovoľné dva rôzne body A_i a A_j je jediným bodom $C \in S$, ktorý spĺňa $|CA_i| = |CA_j|$, bod $C = A_k$, kde k je riešením rovnice $2k \equiv \equiv i + j \pmod{n}$. Tento bod leží na priesečníku osi strany A_iA_j, ktorá je súčasne aj osou symetrie uvažovaného n-uholníka. Všimnime si tiež, že táto množina S je aj bezstredová; jediný potenciálny bod P, ktorý by mal rovnakú vzdialenosť od troch rôznych bodov z množiny S, je stred pravidelného n-uholníka, ktorý ale neleží v množine S.

b) Vďaka konštrukcii bezstredovej množiny s nepárnym počtom bodov v časti a) nám ostáva ukázať, že bezstredová vyvážená množina s párnym počtom bodov n neexistuje. Tvrdenie dokážeme sporom, predpokladajme, že taká bezstredová vyvážená množina S existuje. Pre každú dvojicu bodov $A, B \in S$ nazveme bod $C \in S$, pre ktorý platí $|AC| = |BC|$, bod *asociovaný* s bodmi A a B. Dokopy môžeme vybrať $\frac{1}{2}n(n-1)$ dvojíc bodov, preto existuje taký bod P, ktorý je asociovaný s aspoň

$$\left\lceil \frac{n(n-1)}{2} / n \right\rceil = \frac{n}{2}$$

pármi bodov. Samozrejme, medzi bodmi týchto párov nemôže byť bod P a teda páry obsahujú iba $n-1$ bodov množiny S. Na druhej strane, $n/2$ párov zahŕňa n bodov, preto existujú dva páry, ktoré sa prekrývajú v jednom bode. Označme ich $\{A, B\}$ a $\{A, C\}$, potom ale $|AP| = |BP| = |CP|$, čo je spor s bezstredovosťou množiny S.

---

2. *Určte všetky trojice (a, b, c) kladných celých čísel, pre ktoré je každé z čísel*

$$ab - c, \quad bc - a, \quad ca - b$$

mocninou čísla 2. (*Srbsko*)

Riešenie. (Podľa *Bui Truc Lama.*) Najprv rozoberieme prípad, ak by boli dve z čísel a, b, c rovnaké, vďaka symetrii stačí uvažovať iba prípad $a = b$. Potom číslo $ac - b = a(c-1)$ je mocninou dvojky a teda $a = 2^k$ a $c = 2^l + 1$ pre nejaké nezáporné celé čísla k a l. Číslo $ab - c = a^2 - c$ má byť tiež mocninou dvojky, t. j. pre nejaké nezáporné celé číslo x platí rovnosť

$$2^{2k} - 2^l - 1 = 2^x. \tag{1}$$

Uvažujeme najprv $k > 0$ aj $l > 0$; potom je ľavá strana (1) nepárna a jediná nepárna mocnina dvojky je $2^0 = 1$. Z rovnosti

$$\begin{aligned} 2^{2k} - 2^l - 1 &= 1, \\ 2^{2k} &= 2^l + 2 \end{aligned} \tag{2}$$

dostaneme pre $l > 1$ spor (pravá strana je deliteľná dvoma a nie štyrmi, ľavá strana je deliteľná štyrmi pre $k > 0$). Ostáva $l = 1$, čo vedie na $k = 1$ a spätne na $a = b = 2$, $c = 3$. Vráťme sa spať k rovnosti (1). Ak je $k = 0$, tak ľavý strana je záporné číslo, spor. Ak $l = 0$, tak dostaneme rovnicu (2), t. j. $2^{2k} = 2^x + 2$, ktorej riešenie je iba $k = 1$ (pre $k \geqq 2$ je aj $x \geqq 2$ a dostaneme spor modulo 4), čo spolu s $x = 0$ vedie na riešenie $a = b = c = 2$. V tejto vetve sme našli dve riešenia $(a, b, c) \in \{(2, 2, 3), (2, 2, 2)\}$, spolu s permutáciami sú to štyri rôzne riešenia.

Ďalej môžeme predpokladať, že všetky čísla a, b, c sú navzájom rôzne. Výrazy v zadaní sú symetrické, preto stačí vyriešiť prípad $a > b > c$. Ak $c = 1$, tak čísla $ac - b = a - b$ aj $bc - a = b - a$ sú navzájom opačné a teda nemôžu byť obe mocninami dvojky. Ostáva teda prípad

$$a > b > c > 1, \quad \text{a teda} \quad c \geqq 2,\ b \geqq 3,\ a \geqq 4. \tag{3}$$

Jednotlivé mocniny dvojky zapíšme ako

$$ab - c = 2^x, \qquad bc - a = 2^y, \qquad ac - b = 2^z$$

pre nejaké nezáporné celé čísla x, y, z. Tieto mocniny vieme vďaka usporiadaniu $a > b > c$ zoradiť podľa veľkosti, pretože

$$\left.\begin{aligned} 2^x - 2^z &= (ab-c)-(ac-b) = (a+1)(b-c) > 0 \\ 2^z - 2^y &= (ac-b)-(bc-a) = (c+1)(a-b) > 0 \end{aligned}\right\} \quad \Rightarrow \quad x > z > y. \tag{4}$$

Zamerajme teraz svoju pozornosť na výrazy $2^x - 2^z = (a+1)(b-c)$ a $2^x + 2^z = (a-1)(b+c)$. Oba výrazy sú (vďaka $x > z$) deliteľné číslom 2^z, pričom obe čísla $a-1$ a $a+1$ nemôžu byť deliteľné štyrmi. Rozoberme 2 prípady:

Ak $4 \nmid a-1$, tak $2^{z-1} \mid b+c$ a preto $2^{z-1} \leqq b+c$, z čoho

$$\begin{aligned} 2^z = ca - b &\leqq 2b + 2c, \\ c(a-2) &\leqq 3b, \\ c &\leqq \frac{3b}{a-2}. \end{aligned}$$

Ak $4 \nmid a+1$, potom $2^{z-1} \mid b-c$ (z usporiadania vieme, že $b > c$) a podobne ako v predošlom prípade využitím $2^z \leqq 2(b-c)$ dostaneme horný odhad pre hodnotu c

$$\begin{aligned} 2^z = ca - b &\leqq 2b - 2c \\ c &\leqq \frac{3b}{a+2} \leqq \frac{3b}{a-2}, \end{aligned}$$

a preto musí v každom prípade platiť slabší z uvedených dvoch odhadov, t. j.

$$c \leqq \frac{3b}{a-2}. \tag{5}$$

Vďaka usporiadaniu (3) a odhadu (5) obmedzíme možné hodnoty c. Ak $a = 4$, tak z usporiadania (3) máme iba možnosť $b = 3$ a $c = 2$. Ak $a = 5$, tak $b \in \{3, 4\}$ a teda $c \leqq 3b/(a-2) \leqq 12/3 = 4$. Napokon, $a \geqq 6$ je ekvivalentné s nerovnosťou $1/(a-2) \leqq 3/(2a)$ a následne $c \leqq 3b/(a-2) \leqq 9b/2a < 9/2 < 5$. Nutne teda $c \in \{2, 3, 4\}$. Tieto tri prípady rozoberieme.

- ▷ Nech $c = 2$. Ak je a nepárne, tak $2^y = bc - a = 2b - a = 1$, pretože $2b - a$ je nepárne číslo. Potom $a = 2b - 1$ a teda $2^z = 2a - b = 3b - 2$, z čoho $b = (2^z + 2)/3$ a spätne $a = (2^{z+1} + 1)/3$ a napokon

$$2^x = ab - 2 = \left(\frac{2^z + 2}{3}\right)\left(\frac{2^{z+1} + 1}{3}\right) - 2 = \frac{2^{2z+1} + 2^{z+2} + 2^z - 16}{9}. \tag{6}$$

  Pre $z > 4$ máme $16 < 2^z < 2^{z+2} < 2^{2z+1}$, takže maximálna mocnina dvojky, ktorá delí zlomok (6), je 16. Hodnota výrazu v čitateli rastie a preto môže byť číslo (6) mocninou dvojky iba ak $z = 0, 1, 2, 3, 4$. Vypíšeme tieto možnosti:

z	2^z	2^{z+2}	2^{2z+1}	$2^z + 2^{z+2} + 2^{2z+1} - 16$	$ab - 2$
0	1	4	2	-9	-1
1	2	8	8	2	2/9
2	4	16	32	36	4
3	8	32	128	152	152/9
4	16	64	512	576	64

Hodnota $ab - 2$ je mocninou dvojky iba pre $z = 2$, vtedy dostávame už známe riešenie $(a, b, c) = (3, 2, 2)$, ale pre $z = 4$ máme nové riešenie $(a, b, c) = (11, 6, 2)$. Analogicky môžeme postupovať, ak by bolo číslo b nepárne – v tomto prípade ale riešenie spĺňajúce (3) nedostaneme. Ak by boli obe čísla a aj b párne, tak $2^z = ab - 2$ bude deliteľné dvoma, ale nie štyrmi, preto $ab - 2 = 2$, čo je v spore s (3).

▷ Nech $c = 3$. Ak dosadíme $a = bc - 2^y$ do $2^z = ca - b$, dostaneme $2^z = c^2b - 2^y c - b$ a z (4) vieme, že $2^y < 2^z$ a tak môžeme písať $2^y(c + 2^{z-y}) = c^2b - b = b(c^2 - 1) = 8b \equiv 0 \pmod{2^y}$. Podobne z rovnice $b = ca - 2^z$ dosadením do $2^y = bc - a = c^2a - 2^z a - a$ a využitím (4) dostaneme $c^2a - a = a(c^2 - 1) = 8a \equiv 0 \pmod{2^y}$. Ak by teda bolo $2^y \geqq 16$, museli by byť obe čísla a aj b párne, potom ale $2^x = ab - 3 = 1$, čo je spor s $2^x > 2^y \geqq 16$. Ostávajú možnosti $y \in \{0, 1, 2, 3\}$. Z nerovnosti (5) pre $c = 3$ je $a - 2 \leqq b$, čo spolu s (3) dáva iba možnosti $a = b + 1$ a $a = b + 2$. Dosadíme to do rovnice $3b - a = 2^y$ a v prvom prípade dostaneme $2b - 1 = 2^y = 1$ (lebo je to nepárne číslo), z čoho $b = 1$, spor s (3). V druhom prípade je $2^y = 2b - 2$ a ak uvážime, že z (3) je $b > c = 3$, tak stačí preskúmať $y = 3$, pre ktoré vychádza riešenie $(a, b, c) = (7, 5, 3)$.

▷ Nech $c = 4$. Opäť z nerovnosti (5) pre $c = 4$ je $4(a - 2) \leqq 3b$, čo spolu s $b \leqq a - 1$ dáva $a \leqq 5$. To je ale spor s (3) pre $c = 4$ (lebo potom $a \geqq 6$).

Riešeniami sú trojice $(a, b, c) \in \{(2, 2, 2), (2, 2, 3), (2, 6, 11), (3, 5, 7)\}$ a ich permutácie.

---

3. *Daný je ostrouhlý trojuholník ABC, pričom $|AB| > |AC|$. Označme Γ jeho opísanú kružnicu, H priesečník výšok a F pätu výšky z vrcholu A. Stred strany BC označme M. Nech Q je taký bod kružnice Γ, že $|\angle HQA| = 90°$. Ďalej nech K je taký bod kružnice Γ, že $|\angle HKQ| = 90°$. Predpokladajme, že body A, B, C, K a Q sú všetky rôzne a ležia na kružnici Γ v tomto poradí. Dokážte, že kružnice opísané trojuholníkom KQH a FKM sa navzájom dotýkajú.* (Ukrajina)

Riešenie. Zostrojme najprv dva pomocné body, obrazy bodov A a Q podľa stredu kružnice Γ; označme ich postupne A' a Q'. Z vlastnosti ich konštrukcie sú uhly AQA' a QKQ' pravé a teda body Q, H, A' ležia na priamke (zo zadania je $|\angle AQH| = 90°$) a podobne aj body K, H a Q' ležia na priamke (zo zadania je $|\angle QKH| = 90°$). Ak označíme E priesečník polpriamky AH s kružnicou Γ, tak je známe, že F je stredom úsečky HE. Podobne je známe, že M je stredom úsečky HA' (MF je stredná priečka v trojuholníku $HA'E$).

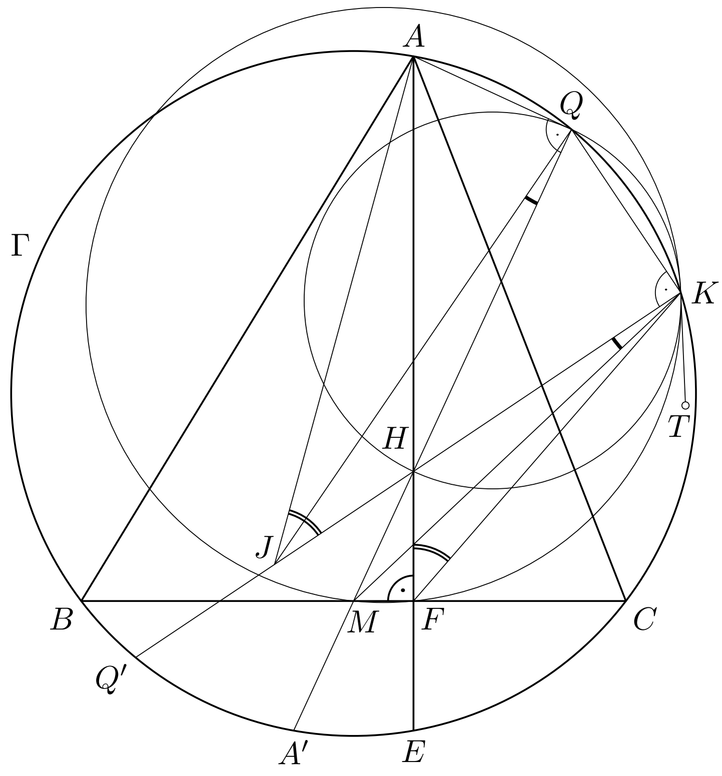

Obr. 2

Uvažujme ľubovoľný bod T taký, že priamka TK je dotyčnicou ku kružnici opísanej trojuholníku KQH v bode K, pričom body Q a T ležia na opačných stranách priamky KH (obr. 2). Potom $|\angle HKT| = |\angle HQK|$ a ostáva ukázať zhodnosť úsekových uhlov $|\angle MKT| = |\angle CFK|$ $(= 180° - |\angle MFK|)$. S využitím $|\angle MKT| = |\angle HKT| - |\angle HKM|$ potrebujeme ukázať

$$|\angle HQK| = |\angle CFK| + |\angle HKM|.$$

Dosadením rovností $|\angle HQK| = 90° - |\angle Q'HA'|$ a $|\angle CFK| = 90° - |\angle KFA|$ to môžeme prepísať na

$$|\angle Q'HA'| = |\angle KFA| - |\angle HKM|. \tag{1}$$

Trojuholníky KHE a AHQ' sú podobné. Označme J stred úsečky HQ'; potom z tejto podobnosti je $|\angle KFA| = |\angle HJA|$ a analogicky z podobnosti trojuholníkov KHA' a QHQ' dostávame $|\angle HKM| = |\angle JQH|$. Dosadením do (1) dostávame

$$|\angle Q'HA'| = |\angle HJA| - |\angle JQH|. \tag{2}$$

Z uhlov v trojuholníku HJQ vyplýva rovnosť $|\angle Q'HA'| = |\angle JQH| + |\angle HJQ|$ a z uhlov pri vrchole J rovnosť $|\angle HJA| = |\angle QJA| + |\angle HJQ|$. Po dosadení do (2) ostáva dokázať $2 \cdot |\angle JQH| = |\angle QJA|$.

Posledná rovnosť vyplýva z toho, že $AQA'Q'$ je obdĺžnik (jeho uhlopriečky sú priemermi kružnice Γ, obr. 3). Bod J, ktorý je stredom úsečky HQ', leží aj na osi

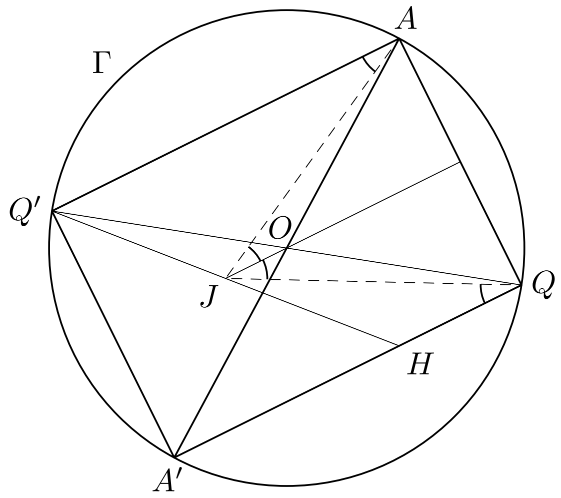

Obr. 3

úsečky AQ (potom $|\measuredangle JQH| = |\measuredangle JAQ'|$ a $|\measuredangle QJA| = (90° - |\measuredangle QAJ|) + (90° - |\measuredangle AQJ|) = |\measuredangle JQH| + |\measuredangle JAQ'|$).

Iné riešenie. Definujme body A' a E a súčasne využijeme aj pozorovanie, že priamka MH prechádza bodom Q ako v predošlom riešení. Všimnime si, že bod A' je druhým priesečníkom priamky MH a kružnice Γ a bod E spĺňa $|\measuredangle HEA'| = 90°$ (obr. 4). V kružniciach opísaných trojuholníkom KHQ a $EA'H$ sú úsečky HQ a HA' postupne

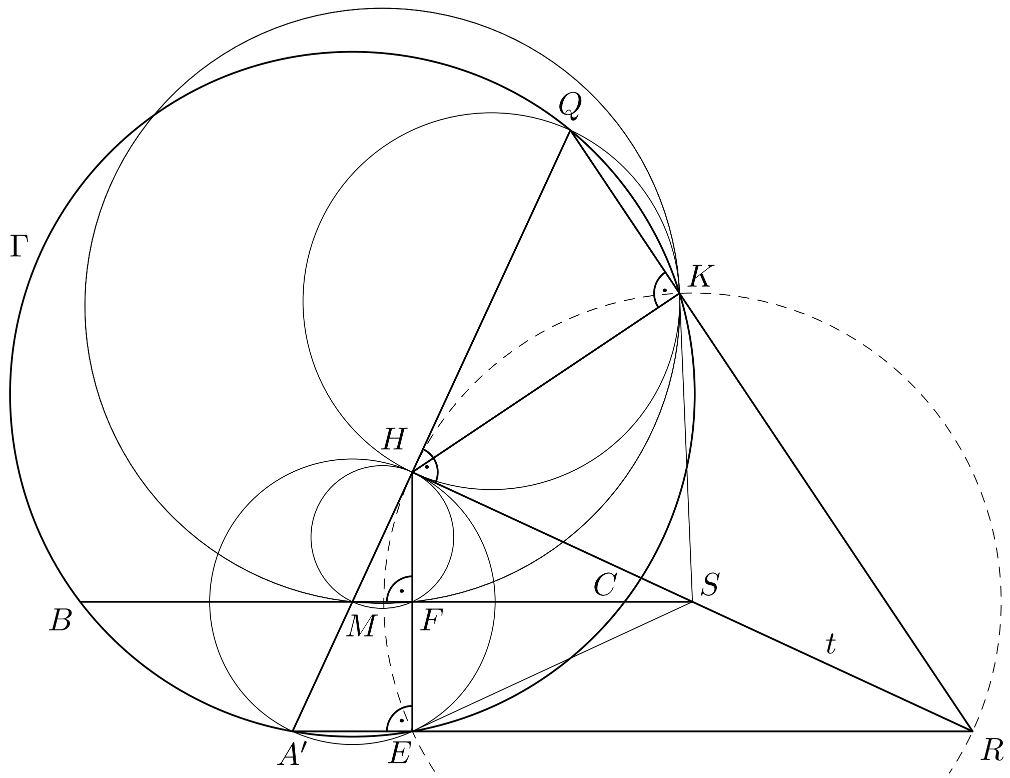

Obr. 4

priemermi, preto existuje ich spoločná tetiva t v bode H kolmá na úsečku MH. Nech R je bod, ktorý má ku kružniciam opísaným trojuholníkom ABC, KHQ a $EA'H$ rovnakú mocnosť; nájdeme ho ako priesečník chordál QK a AE'. Nech S je stred úsečky HR; z rovnosti $|\measuredangle QKH| = |\measuredangle HEA'| = 90^\circ$ vyplýva, že štvoruholník $HERK$ je tetivový so stredom opísanej kružnice v bode S. Čiže $|SK| = |SE| = |SH|$. Priamka BC, ktorá je osou úsečky HE, prechádza bodom S. Teraz už úlohu dokončíme pomocou mocnosti bodu S ku kružniciam HMF, KHQ a KFM. Priamka SH je dotyčnicou ku kružnici opísanej trojuholníku HMF v bode H, preto

$$|SM| \cdot |SF| = |SH|^2 = |SK|^2.$$

Takže mocnosť bodu S ku kružniciam opísaným trojuholníkom KQH a KFM je $|SK|^2$, preto je priamka SK dotyčnicou oboch kružníc v bode K.

---

4. *Trojuholník ABC má opísanú kružnicu Ω, ktorej stred označme O. Nech kružnica Γ so stredom A pretína úsečku BC v bodoch D a E, pričom body B, D, E, C sú všetky rôzne a ležia na priamke BC v tomto poradí. Kružnice Γ a Ω sa pretínajú v bodoch F a G, pričom body A, F, B, C, G ležia na kružnici Ω v tomto poradí. Označme K ďalší priesečník kružnice opísanej trojuholníku BDF s úsečkou AB. Podobne označme L ďalší priesečník kružnice opísanej trojuholníku CGE s úsečkou CA. Predpokladajme, že priamky FK a GL sú rôzne a pretínajú sa v bode X. Dokážte, že X leží na priamke AO.*

(*Grécko*)

Riešenie. Stačí ukázať, že FK a GL sú symetrické vzhľadom na priamku AO. Tetivy AF a AG kružnice Ω majú zo zadania rovnakú dĺžku a sú preto symetrické vzhľadom na priemer AO. Potrebujeme ukázať rovnosť

$$|\measuredangle KFA| = |\measuredangle AGL|.$$

Dostaneme ju postupnou úpravou a využitím uhlov v tetivových štvoruholníkoch $FDEG$, $AFBG$, $BDKF$, $ECGL$ a $BCGA$ (obr. 5):

$$\begin{aligned} |\measuredangle KFA| &= |\measuredangle DFG| + |\measuredangle GFA| - |\measuredangle DFK| = |\measuredangle CEG| + |\measuredangle GBA| - |\measuredangle DBK| = \\ &= |\measuredangle CEG| - |\measuredangle CBG| = |\measuredangle CLG| - |\measuredangle CAG| = |\measuredangle AGL|. \end{aligned}$$

Tým je úloha vyriešená.

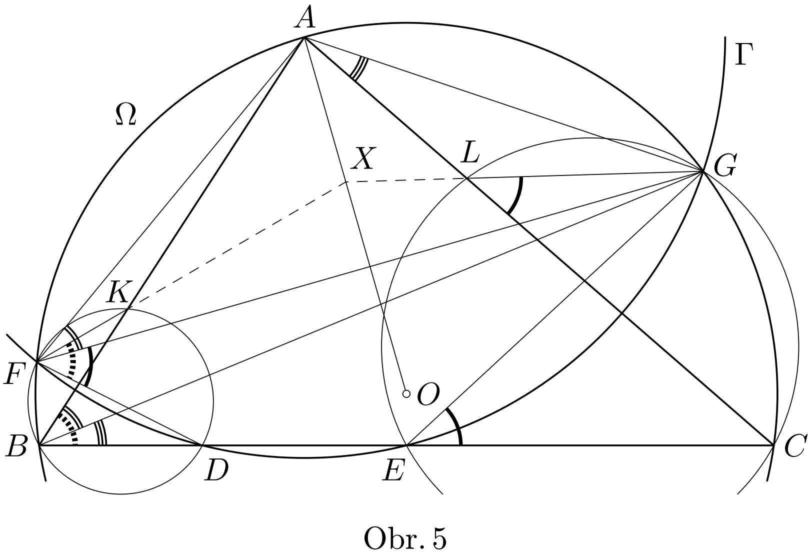

Obr. 5

5. *Označme $\mathbb{R}$ množinu všetkých reálnych čísel. Určte všetky funkcie $f\colon \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ také, že rovnosť*

$$f\bigl(x + f(x+y)\bigr) + f(xy) = x + f(x+y) + yf(x)$$

platí pre všetky reálne čísla x, y. (*Albánsko*)

Riešenie. Dve vyhovujúce funkcie nájdeme medzi lineárnymi funkciami; ak skúšame hľadať funkcie v tvare $f(x) = ax + b$, priamym dosadením do zadania dostaneme

$$\begin{aligned} a(x + a(x+y) + b) + b + axy + b &= x + a(x+y) + b + y(ax+b),\\ a(a(x+y) + b) + b &= x + ay + yb,\\ x(a^2-1) + y(a^2 - a - b) + (ab + b) &= 0, \end{aligned}$$

z čoho porovnaním koeficientov pri x dostaneme $a \in \{-1, +1\}$ a následne pre $a = -1$ z koeficientu pri y dopočítame $b = 2$ a pre $a = +1$ z absolútneho člena dostaneme $b = 0$. Spätným dosadením overíme, že skutočne obe funkcie $f(x) = -x + 2$ aj $f(x) = x$ sú riešeniami.

Ďalej ukážeme, že iné riešenia úloha nemá. Najprv zistíme hodnotu $f(0)$. Dosadením $x = y = 0$ do zadanej rovnice dostaneme $f(f(0)) = 0$ a následne dosadením $x = 0$ a $y = f(0)$ získame

$$\begin{aligned} f(f(f(0))) + f(0) &= f(f(0)) + f(0)^2,\\ 2f(0) &= f(0)^2, \end{aligned}$$

z čoho $f(0) \in \{0, 2\}$.

Dosaďme $y = 1$ do pôvodnej rovnice. Dostaneme

$$f(x + f(x+1)) = x + f(x+1), \tag{1}$$

teda hodnota $x + f(x+1)$ je pevným bodom funkcie f pre každé reálne číslo x.

Rozlíšime teraz dva prípady v závislosti od hodnoty $f(0)$.

Prípad 1: $f(0) = 2$. Dosadenie $x = 0$ do pôvodnej rovnice vedie na

$$\begin{aligned} f(f(y)) + f(0) &= f(y) + yf(0),\\ f(f(y)) - f(y) &= 2(y-1). \end{aligned} \tag{2}$$

Z ľavej strany rovnice (2) vidíme, že ak $f(y) = y$ pre nejaké y, tak $y = 1$. Spojením s rovnicou (1) vidíme, že $x + f(x+1) = 1$ pre všetky reálne čísla x, z čoho $f(x) = 2 - x$.

Prípad 2: $f(0) = 0$. Najprv zistíme hodnoty $f(1)$ a $f(-1)$. Hodnotu $f(-1)$ dopočítame z rovnosti (1) pre $y = -1$: $f(-1) = -1$. Zadaná rovnica pre $x = 1$ má tvar

$$f(1 + f(y+1)) + f(y) = 1 + f(y+1) + yf(1). \tag{3}$$

a vzápätí dosadením $y = -1$ dopočítame s využitím $f(-1) = -1$ a $f(0) = 0$ hodnotu $f(1) = 1$. Spätne dosadením $f(1) = 1$ do rovnice (3) dostaneme

$$f(1 + f(y+1)) + f(y) = 1 + f(y+1) + y. \tag{4}$$

Dosaďme teraz $y = 0$ a nahraďme x hodnotou $x + 1$ v pôvodnej rovnici, dostaneme

$$f(x + f(x + 1) + 1) = x + f(x + 1) + 1$$

a porovnaním s rovnicou (1) vidíme, že ak y_0 je pevným bodom, tak aj $y_0 + 1$ je pevným bodom funkcie f a opakovaním tejto úvahy je aj $y_0 + 2$ pevným bodom funkcie f, t. j. $f(x + f(x + 1) + 2) = x + f(x + 1) + 2$ a dosadením $x - 2$ za x môžeme písať

$$f(x + f(x - 1)) = x + f(x - 1),$$

ale na druhej strane dosadenie $y = -1$ do pôvodnej rovnice dáva

$$f(x + f(x - 1)) = x + f(x - 1) - f(x) - f(-x),$$

a teda $f(-x) = -f(x)$.

V pôvodnej rovnici substituujeme (x, y) za $(-1, -y)$ a využijeme $f(-1) = -1$ a nepárnosť funkcie f, aby sme dostali

$$\begin{aligned} f(-1 + f(-y - 1)) + f(y) &= -1 + f(-y - 1) + y, \\ -f(1 + f(y + 1)) + f(y) &= -1 - f(y + 1) + y. \end{aligned}$$

Nakoniec to už iba porovnáme s rovnicou (4) a vidíme, že musí platiť $f(y) = y$ pre všetky reálne čísla y.

---

6. *Postupnosť $a_1, a_2, \ldots$ celých čísel spĺňa nasledujúce podmienky:*
i) $1 \leqq a_j \leqq 2015$ *pre všetky $j \geqq 1$;*
ii) $k + a_k \neq l + a_l$ *pre všetky $1 \leqq k < l$.*
Dokážte, že existujú kladné celé čísla b a N také, že nerovnosť

$$\left| \sum_{j=m+1}^{n} (a_j - b) \right| \leqq 1007^2$$

platí pre všetky celé čísla m, n spĺňajúce $n > m \geqq N$. (*Austrália*)

Riešenie. (Podľa *Bui Truc Lama.*) Odrátajme pre jednoduchosť od každého a_i jednotku, teda $a_i \leftarrow a_i - 1$. Tým zabezpečíme, že podmienka i) zo zadania bude $0 \leqq a_j \leqq 2014$ pre všetky $j \geqq 1$. Podmienku ii) táto transformácia neovplyvní, v dokazovanej nerovnosti bude potrebné nami vypočítanú hodnotu b zväčšiť o jednotku.

Zostrojme postupnosť $s_i = a_i + i$. Číslo k budeme nazývať *dierou*, ak neexistuje j také, že $s_j = k$. Číslo k budeme nazývať *dierou do i*, ak neexistuje j také, že $1 \leqq j \leqq i$ a $s_i = k$.

Pozrime sa na diery do n. Všimnime si, že všetky čísla $s_1, s_2, \ldots, s_n$ nadobúdajú hodnoty z intervalu $\langle 1, n + 2014 \rangle$ $(1 \leqq i + a_i \leqq n + 2014)$ a sú všetky rôzne (podmienka ii) v zadaní). Takže v intervale $\langle 1, n + 2014 \rangle$ je práve 2014 $(= (n + 2014) - n)$ dier do n. Zoberme nejakú dieru do n, napr. l, t. j. neexistuje $j \leqq n$ také, že $s_j = l$. Ak $l \leqq n$, tak l bude aj dierou do j pre všetky $j \geqq n$ (lebo to nemáme ako „zaplátať“, $s_i \geqq n + 1$ pre $i > n$). Takúto dieru nazveme *permanentnou* dierou od n.

Zrejme počet permanentných dier nemôže stále rásť – je zhora obmedzený počtom dier do i, a tých je najviac 2014. Takže pre nejaké l platí, že pre $i \geqq l$ je počet permanentných dier od n konštantný, označme ho $2014 - k$; pričom vieme, že $0 \leqq 2014 - k \leqq 2014$, t. j. $0 \leqq k \leqq 2014$. Zvoľme $N = l$, $b = 2014 - k$ a ukážme požadovanú nerovnosť.

Pre každé $i \geqq l$ označme q_i súčet nepermanentných dier do i (tých je presne k), zmenšený o ki (teda o súčet vzdialeností dier od i). Označme

$$S_i = s_1 + s_2 + \ldots + s_i = (a_i + 1) + (a_2 + 2) + \ldots + (a_i + i).$$

Pozrime sa, ako vieme inak vyjadriť S_i – je to súčet všetkých „ne-dier" v intervale $\langle 1, i + 2014\rangle$. Súčet všetkých dier neprevyšujúcich N je konštantný, označme ho Z. Čísla v intervale $\langle N + 1, i\rangle$ nie sú dierami, pretože by to boli diery do i neprevyšujúce i a teda by to museli byť permanentné diery, ktoré sa už za hodnotou N nevyskytujú. Zostávajúce (nepermanentné) diery sa teda nachádzajú v intervale $\langle i + 1, i + 2014\rangle$ a ich súčet je

$$(i + 1) + (i + 2) + \ldots + (i + 2014) - (q_i + ki).$$

Celkom teda

$$\begin{aligned} S_i &= Z + (N + 1) + (N + 2) + \ldots + i + \Big((i + 1) + \ldots + (i + 2014) - (q_i + ki)\Big) = \\ &= Z + (N + 1) + (N + 2) + \ldots + i + (2014 - k)i + \frac{2014 \cdot 2015}{2} - q_i. \end{aligned}$$

Upravujme rozdiel $S_i - S_j$ pre $i > j$:

$$\begin{aligned} S_i - S_j &= (a_{j+1} + \underline{j + 1}) + (a_{j+2} + \underline{j + 2}) + \ldots + (a_i + \underline{i}) = \\ &= \left(Z + (N + 1) + (N + 2) + \ldots + i + (2014 - k)i + \frac{2014 \cdot 2015}{2} - q_i\right) - \\ &\quad - \left(Z + (N + 1) + (N + 2) + \ldots + j + (2014 - k)j + \frac{2014 \cdot 2015}{2} - q_j\right) = \\ &= \underline{(j + 1) + (j + 2) + \ldots + i} + (2014 - k)(i - j) + q_j - q_i. \end{aligned}$$

Z prvej a poslednej rovnosti tak máme

$$\begin{aligned} a_{j+1} + a_{j+2} + \ldots + a_i &= (2014 - k)(i - j) + q_j - q_i \\ (a_{j+1} - (2014 - k)) + \ldots + (a_i - (2014 - k)) &= q_j - q_i \\ \sum_{r=j+1}^{i} a_r - b &= q_j - q_i, \quad \text{pričom } i > j \geqq N. \end{aligned}$$

Ostáva tak ukázať, že $|q_j - q_i| \leqq 1007^2$; na to stačí uvažovať rozpätie hodnôt q_i – je to súčet vzdialeností k čísel z intervalu $\langle i + 1, i + 2014\rangle$ od čísla i (podobne pre q_j), t. j.

$$\frac{k(k - 1)}{2} = 1 + 2 + \ldots + k \leqq q_i \leqq 2014 + 2013 + \ldots + (2015 - k) = \frac{k(4029 - k)}{2}$$

a následne

$$|q_j - q_i| \leqq \frac{k(4029-k)}{2} - \frac{k(k-1)}{2} = k(2014-k) \leqq \left(\frac{k+(2014-k)}{2}\right)^2 = 1007^2,$$

pričom v poslednom kroku sme využili $0 \leqq k \leqq 2014$ a AG-nerovnosť. Tým sme úlohu vyriešili.

Iné riešenie. (Podľa *Eduarda Batmendijna.*) Prvá podmienka v zadaní hovorí, že postupnosť $a_1, a_2, \dots$ môžeme znázorniť ako tabuľku s 2015 riadkami a nekonečne veľa stĺpcami, pričom jej políčko v x-tom stĺpci zľava a y-tom riadku zdola (ďalej len políčko (x, y)) je vyfarbené (sivou) práve vtedy, keď $a_x = y$. Napríklad pre $a_1 = 2$, $a_2 = 2014$ a $a_3 = 1$ bude tabuľka vyzerať ako na obr. 6.

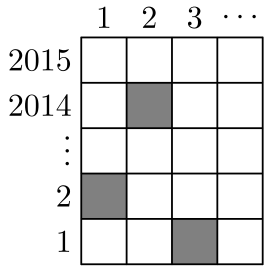

Obr. 6

Druhá podmienka v zadaní hovorí, že na diagonále v smere „$\nwarrow\!\searrow$“ (ďalej už budeme hovoriť iba o diagonále) sa nenachádzajú dve vyfarbené políčka; totiž dve vyfarbené políčka (k, l) a (m, n) zodpovedajúce $a_k = l$ a $a_m = n$ na takejto diagonále spĺňajú $m - k = l - n$ a následne teda $a_k + k = l + k = n + m = a_m + m$, čo nie je dovolené.

Všimnime si, že i-ty stĺpec našej tabuľky obsahuje práve jedno vyfarbené políčko (určené hodnotou a_i) pre ľubovoľné i. Uvažujme prvých X stĺpcov tabuľky; zasahuje do nich $X + 2014$ diagonál a je v nich práve X vyfarbených políčok pre ľubovoľné X. Potom je v celej tabuľke najviac 2014 prázdnych diagonál (bez vyfarbeného políčka). Teda niekde je posledná prázdna diagonála. Zvoľme N také, aby bolo za koncom poslednej prázdnej diagonály. Nech P je počet prázdnych diagonál (t. j. $0 \leqq P \leqq 2014$), potom zvoľme $b = P + 1$ ($1 \leqq b \leqq 2015$). Teraz ukážeme, že pre každé $n > m \geqq N$ platí

$$-1007^2 \leqq \sum_{j=m+1}^{n} a_j - b \leqq 1007^2.$$

Pozrime sa na úsek stĺpcov od $m + 1$ do n vrátane (ďalej len úsek $[m + 1, n]$). Do tohto úseku zasahuje $n - m + 2014$ diagonál a máme tam $n - m$ vyfarbených políčok a teda 2014 diagonál, v ktorých v tomto úseku nič nie je. Keďže v tejto časti tabuľky už nie sú prázdne diagonály, všetkých týchto 2014 prázdnych diagonál musí byť pri začiatku alebo konci tohto úseku.

Vyfarbené políčka v našom úseku teraz preusporiadame tak, aby sa s nimi lepšie pracovalo, ale tak, aby sa súčet $a_{m+1} + a_{m+2} + \ldots + a_n$ v dokazovanej nerovnosti nezmenil. Ak nájdeme dvojicu $a_i > a_{i+1}$, tak prehodením vyfarbených políčok podľa obr. 7 sa súčet $a_i + a_{i+1}$ zachová, ale nerovnosť sa zmení na $a_i \leqq a_{i+1}$. Všimnime si aj to, že prehadzované vyfarbené políčka sa pohybujú po svojich diagonálach.

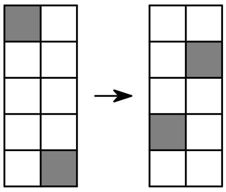

Obr. 7

Týmto postupom zabezpečíme, že postupnosť vyfarbených políčok (a teda aj hodnôt) a_j bude neklesajúca; napríklad ako na obr. 8.

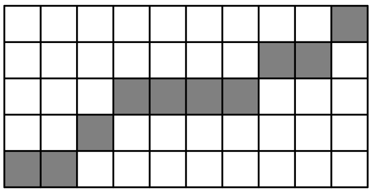

Obr. 8

Navyše preusporiadanie do neklesajúcej postupnosti má ďalšiu užitočnú vlastnosť (V): ak pre nejaké i je $a_{i+1} = a_i + d$ (pre neklesajúcu postupnosť je zrejme $d \geqq 0$), tak medzi políčkami (i, a_i) a $(i+1, a_{i+1})$ je presne d prázdnych diagonál. Inak povedané, ak medzi políčkami (i, a_i) a $(i+1, a_{i+1})$ nie sú prázdne diagonály, tak $a_{i+1} = a_i$.

Označme teraz trojuholník (s odvesnami dlhými 2015 políčok) na začiatku úseku $[x+1, y]$, ktorý je tvorený neúplnými diagonálami (ich ľavé konce ležia pred naším úsekom) ako ľavý trojuholník $LT(x+1)$ a podobne ten na jeho konci ako pravý trojuholník $PT(y)$ (argument v zátvorke zodpovedá stĺpcu, v ktorom je vrchol pri pravom uhle trojuholníka), poz. obr. 9.

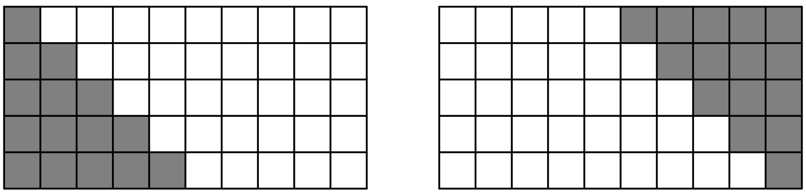

Obr. 9

Preusporiadajme úsek $[1, m]$ (prvých $m > N$ stĺpcov tabuľky) podobne ako sme to urobili s úsekom $[m+1, n]$. Do týchto m stĺpcov zasahuje $m + 2014$ diagonál, navyše P z nich je prázdnych. Použitím vlastnosti (V) teraz vieme, že vyfarbené políčka budú pred pretnutím $PT(m)$ vo výške $P+1$. Preto v $PT(m)$ musí byť presne $(2014 - P)$ vyfarbených políčok (každý zo stĺpcov v úseku $[m-(2014-P), m]$ obsahuje práve jedno vyfarbené políčko vo výške aspoň $P+1$). Následne v $LT(m+1)$ je presne P prázdnych diagonál a to znamená, že vyfarbené políčka medzi $LT(m+1)$ a $PT(n)$ sú vo výške $P+1 = b$ a preto

$$\sum_{j=m+1}^{n} a_j - b = \left(\sum_{j=m+1}^{m+2015-P} a_j - b \right) + \left(\sum_{j=m+2015-P}^{n-2014+P} 0 \right) + \left(\sum_{j=n-2014+P}^{n} a_j - b \right). \quad (1)$$

Prvá zátvorka (zodpovedajúca $LT(m+1)$) sa dá odhadnúť, pretože

$$1 \leqq a_{m+1} \leqq a_{m+2} \leqq \ldots \leqq a_{m+2015-p} = P + 1 = b,$$

z čoho

$$-1007^2 \leqq -P(2014 - P) \leqq \sum_{j=m+1}^{m+2015-P} -P \leqq \sum_{j=m+1}^{m+2015-P} a_j - b \leqq 0, \tag{2}$$

pričom v prvej nerovnosti sme využili AG-nerovnosť pre $0 \leqq P = b-1 \leqq 2014$. Podobne dostaneme

$$0 \leqq \sum_{j=n-2014+P}^{n} a_j - b \leqq P(2014 - P) \leqq 1007^2, \tag{3}$$

čo sme potrebovali. Spojením nerovností (1), (2) a (3) je dôkaz hotový.